

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐSZÖVETKEZETEK HITELKAPCSOLATAINAK ALAKULÁSA BORSOD MEGYÉBEN

DIÓSSI GÉZA

Az utóbbi években a termelőszövetkezetek bankkapcsolatai termelésük növekedésével párhuzamosan bővültek, és volumenükben jelentősen növekedtek. Az elszámolásforgalom növekedését meghaladó mértékben bővült a termelés idényszerű ráfordításával és fejlesztésével összefüggő, saját pénzeszközöket kiegészítő hitelkapcsolat. A kapcsolatok bővülése egyaránt jellemző a rövid lejáratú termelési, valamint a fejlesztési hitelekre. A termelés idényszerű ráfordításait közvetlenül finanszírozó eseti hitelek havi átlagos hitelállománya 1976-ban az 1972. évének több mint kétszerese (országosan hasonló időszakban a hitelállomány-változás indexe 175%). Az 1976. évi beruházási hitelfelhasználás több mint két és félszerese az 1972. évének. Az összes beruházás pénzügyi teljesítéséből a hitelarány az 1972. évi 13,4%-ról 1976-ban 21,7%-ra emelkedett a megye termelőszövetkezeteinél.

A MEGYE TERMELŐSZÖVETKEZETEINEK TERMELÉSI SZERKEZETE ÉS A TERMELÉST KÖZVETLENÜL FINANSZÍROZÓ HITELEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Szükségeselem tartom az előzőekben vázolt jelentős hitelkapcsolatok bővülésének indítékait részletesebben elemezni. A továbbiakban a hitelkapcsolatok alakulását olyan szempontból vizsgálom, hogy az mennyiben felel meg a hatékonyság követelményének, a megye mezőgazdasági adottsága optimális kihasználásának.

A megye termelőszövetkezeteinek jelentős része (közel 60%-a) kedvezőtlen termőhelyi adottságú területen gazdálkodik. Az egy hektár szántóterület átlagos aranykorona-értéke 16,6, ami az országos átlagnak csupán 79%-a. Az összes termőterületből a szántó aránya 9%-kal alacsonyabb, ugyanakkor a rét és legelő aránya 7,7%-kal, az erdőé 1,9%-kal magasabb az országos átlagnál, a szőlőterület közel azonos arányú.

A fentiekben vázolt kedvezőtlen termőhelyi adottság és területi arányeltérés következtében az egy hektár termőterületre jutó *hatékonysági mutatók* lényegesen az országos átlag alatt alakultak 1976-ban: a szövetkezeti bruttó jövedelem csupán 62, az éves nyereség 45, az üzemi termelési érték 62, a termelési költség 67, a részesedési alap 73, a nyereségből képezhető fejlesztési alap 49%-a az országos átlagnak.

Viszonylag kedvezőbb a helyzet ha a holt- és az élőmunka-ráfordítás hatékonyságát vizsgáljuk, mert a 100 Ft termelési költségre jutó üzemi termelési érték 92%-a, a 100 Ft állóeszközre jutó üzemi termelési érték 86%-a, a 100 Ft munkabérre jutó üzemi termelési érték 85%-a az országosnak.

A termelés fajlagos hatékonysági mutatóinak eltérései a termelést közvetlenül finanszírozó hitelek mutatóinál is hasonlóan jelentkeznek:

	Borsod megyében az országos %-ában
1 ha termőterületre jutó havi átlagos hitelállomány	94
1 ha termőterületre jutó hitelesűcs	84
100 Ft termelési költségre jutó havi átlagos hitelállomány	140
100 Ft termelési költségre jutó hitelesűcs	125

A fenti mutatókból azt a következtetést is le lehet vonni, hogy a megye termelőszövetkezeteinél a kedvezőtlen termőhelyi adottság és az eltérő termelés-szerkezet következtében az *önfinanszírozási képesség az országos átlagnál alacsonyabb*. Ugyanolyan összegű termelési ráfordításhoz viszonylag *nagyobb arányú* (125%) *hiteligénybevétel* szükséges, ugyanakkor a költségek megtérülése is lassúbb ütemű, ennek következtében a hitelek *fennállási időtartama* lényegesen *hosszabb*.

Az alacsonyabb önfinanszírozási lehetőség, a magasabb és hosszabb időtartamú hiteligénybevétel egyben fajlagosan *magasabb kamatköltséget* is jelent. Ezért egyesek felvetik, hogy a kedvezőtlen termőhelyi adottságú termelőszövetkezetek hiteleinél a bank miért nem alkalmaz *differenciáltan* alacsonyabb kamatlábat. A felvetés csak látszólag helytálló. Ugyanígy felvethető lenne, hogy a műtrágya, az üzemanyag, a gépek stb. árát is differenciáltan állapítsák meg, mert azok megtérülése is különböző. Nyilván ez az út nem járható, mert akkor lemondanánk arról az alapvető követelményről, hogy a gazdaságok érdekelték legyenek a befektetett eszközök egyre hatékonyabb felhasználásában. Az objektív körülmények miatt a kedvezőtlen adottságú termelőszövetkezeteknél az ebből származó jövedelemkülönbséget az előállított és realizált végtermékek után nyújtott állami támogatás hivatott részben ellensúlyozni. A végtermék-dotáció előnyére, helyenként megmutatkozó fogyatékoságaira jelen cikkben nem kívánok kitérni. Jelentőségét a következőkkel bizonyítom: az 1976. évi mérlegadatokat szerint Borsod megyében a kedvezőtlen adottságú termelőszövetkezetek külön támogatása meghaladja a szövetkezeti bruttó jövedelmük 27%-át, nyereségüknek pedig a kétszeresét. A külön támogatás az összes termelési költségük 7,6%-a.

Véleményem szerint a megye termelőszövetkezetei képesek arra, hogy felzárkózzanak az átlagos szintre, és legalább a jelenlegi differenciáltságot csökkent-sék; gazdálkodásuk hatékonyságát, így eredményességét fokozzák. Ezt elsősorban nem további preferenciák keresésével, nem az állami támogatás szélesítésével lehet és kell megoldani, hanem az adottságokhoz még jobban igazodó termelési szerkezet kialakításával, megfontoltabb költséggazdálkodással és nem utolsósorban a vezetési, termelésszervezési színvonal emelésével.

A *tartalékok feltárásában* és hasznosításában az utóbbi években *jelentős előre-lépés* történt Borsod megyében. A búza vetésterületi aránya ma már megközelíti az országost. Annak ellenére, hogy a szántóterület átlagos aranykorona-értéke az országosnak csak 79%-a, mégis a búza megyei termésátlaga az országosnak

mintegy 85%-a, de a termelési rendszerek bővítésével, optimális műtrágya-felhasználással el lehet érni az országos átlag 90–95%-át is. Többek között ezért támogatja a bank a termelési rendszerben és rendszeren kívül is a konvertálható exportárualapot növelő, kedvezményes kamatozású hitellel a termelés komplex gépesítését ott, ahol többletterméket állítanak elő és azt az állami felvásárló szervezetten keresztül értékesítik. 1976-ban például Borsod megyében az összes géphitel 44%-a ebben a hitelkonstrukcióban került felhasználásra. Itt jegyzem meg, hogy a fajlagos műtrágya-felhasználás Borsod megyében az országosnak csak 83%-a; ésszerű növelésével a növénytermelés hozamai fokozhatók.

Tavaszi árpa (sörárpa) termelésére a megye adottságai viszonylag jók, ezért vetésterületi aránya az országosnál 7,2%-kal magasabb, átlaghozama legjobban megközelíti az országos átlagot (annak 93%-a). A terület további növelésének határt szab azonban a kereslet. A Borsodi Sörgyár folyamatban levő bővítésével a közeljövőben további lehetőség nyílik a sörárpa-termelés növelésére, esetleg közös érdekeltiségi alapon. Itt a több évre szóló szerződéses kapcsolat kialakítását, közös tárolók építését említem meg.

A megye területe és éghajlati viszonya a *kukorica* termelésének általában nem kedvez, kivéve egyes déli fekvésű, síkvidéki gazdaságokat. Ez a kedvezőtlen adottság tükröződik a kukorica vetésterületi arányának alakulásában is. A megye kukoricavetés-területi aránya az országosnál 6%-kal alacsonyabb, az egy hektárra jutó átlaghozam is az országosnak csupán 72%-a.

A megye termelőszövetkezeteinek *állattartása* az utóbbi évek következetes termeléspolitikájának hatására kedvező irányban fejlődött. A 100 ha termőterületre jutó szarvasmarha-állomány megközelíti az országos átlagot, a juhállomány pedig — anyajuh esetében — 49%-kal haladja meg azt. A fejlesztést lassítja, hogy mindkét ágazat viszonylag magas eszközigényű, ugyanakkor jövedelmezőségük az átlagosnál alacsonyabb. Az alacsony jövedelmezőség ma különösen a juhászat dinamikusabb fejlesztését gátolja, holott termékei (a gyapjú és a juhhús) tőkésimport-megtakarítók és kedvező dollárkitermelésűek, és konvertálható exportárualapot adnak. A jövedelmezőséget és a termelési kedvet a többletexport-árbevétel egy részének a termelőkhöz való visszajuttatásával fokozni lehetne. A juh-férőhelyek létesítésének beruházási problémájára később még visszatérek.

A kukoricatermelés korlátozottsága behatárolja a *sertéságazatot*, illetve az annak függvényében alakult. Így jelenleg a 100 ha termőterületre jutó sertésállomány a megye termelőszövetkezeteinél az országos átlagnak csak 21%-a. Fejlesztésével a jövőben is csak a takarmánytermeléssel összhangban számolhatunk.

Visszatérve a mezőgazdasági termelést részben finanszírozó, rövid lejáratú eseti hitelek megyei állományának alakulására, az előzőekben taglalt országostól eltérő termelési adottságok mellett egyéb tényezők is közrejátszanak abban, hogy az átlagos hitelállomány az országost meghaladó mértékben nőtt, és a fajlagos mutatója is jelentősen az országos átlag felett alakult. (Lásd: *1. táblázat*.)

Az átlagos hitelállomány alakulását döntően három ok, tényező befolyásolja:

- az évről évre növekvő termelési volumen;
- a termeléshez növekvő mértékben felhasznált ipari anyagok és energia arányának emelkedése;
- az előző év eredménye vagy éppen vesztesége, a biztonsági alap és a jövedelemfelhasználásba bevont készletek alakulása.

1. táblázat

A MEGYE TERMELŐSZÖVETKEZETEINEK TERMELÉSI ESETI HITELEINEK ALAKULÁSA*

Év	Borsod megyei		Országos	
	átlagos hitelállomány	hitelcsúcs	átlagos hitelállomány	hitelcsúcs
	az előző év százalékában			
1973.	103,5	105,5	116,0	114,6
1974.	101,1	99,7	102,1	100,0
1975.	135,0	124,3	110,6	110,0
1976.	150,8	140,9	133,3	129,5
1977.	.	121,7	.	116,0

* Az átlagos hitelállomány = az adott év 12 hónapjának hó végi állomány számtani átlaga. Hitelcsúcs = a hó végi hitelállományokból a legmagasabb, általában a június vagy július havi.

2. táblázat

A HITELÁLLOMÁNYT BEFOLYÁSOLÓ TERMELÉSI KÉSZLETEK ALAKULÁSA

Év	Biztonságialap-növekedés, illetve csökkenés	Tartósnek nem minősített készletek	Tartósnek nem minősített készletek	
	millió Ft		az összes készlet %-ában	a következő évi hitel %-ában
1973.	+ 130	102	5,3	22,5
1974.	+ 50	165	8,0	29,5
1975.	- 41	218	9,7	27,5
1976.	- 30	184	7,4	19,0

E tényezőknek jelentős szerepük van az 1975. és 1976. évi nagyarányú hitelállomány-növekedésben, de ez semmiképpen sem indokolja, hogy a megyében a növekedés üteme az országos növekedési ütemet ilyen nagy mértékben haladja meg.

A hitelállomány alakulását, annak nagyságrendjét többek között az is befolyásolja, hogy az előző évben milyen volumenű *saját termelési alapot* (forgóalap, jövedelembiztonsági alap) tudtak a termelőszövetkezetek eredményeikből képezni, vagy alapjaikat milyen mértékben kényszerültek felhasználni. Ide tartoznak az úgynevezett jövedelemfelhasználásba bevont termelési készletek, vagy más szóval a gazdaságok elhatározásából tartósnek nem minősített készletek értéke. (Lásd: 2. táblázat.)

A megyében jelentős a *tartósnek nem minősített készletek* összege, ez meghaladja az országosan kialakult arányt is. A jövedelemfelhasználásba bevont ilyen készletek realizálása általában lassú, ami különösen az év elején sok problémát okoz számos termelőszövetkezetben. Ezeknél a termelőszövetkezeteknél gyakori az időleges fizetőképтелenség, ezért szállítóinak késedelmi kamatot fizetnek, vagy nagyobb összegű hitelt kénytelenek igénybe venni a termelés zavartalan folytatásához, ami szintén többletkamatköltséggel jár. Előnyösebb volna tehát, ha ezt a gyakorlatukat felülvizsgálnák és ha nem is egyszerre, de folyamatosan megszüntetnék. Ezt a törekvést a bank is elősegíti azzal,

1. táblázat
ALÁSA*

ies

6

0

0

5

0

elestics =

. táblázat

i hitel

itel-
ében
ha-s be-
rgó-
kbólIde
tek,
ész-neg-
ont
sok
ze-
tot
elés
bb
re,
al,

hogy a tartós eszközök növekedésének saját forrásból nem fedezhető részére több éves lejáratral *forgóalaphitelt* nyújt. A hitelek lejáratát és kamata a preferált beruházásokhoz kapcsolódó beruházási hitellel azonos lehet.

A termelőszövetkezetek egy része 1976-ban és 1977-ben ezzel a lehetőséggel már élt is Borsod megyében a forgóalaphitel-kibocsátás volumene 1975-höz viszonyítva — 1976-ban — annak kétszerese, 1977-ben több mint háromszorosa; az előző évben tartósnak nem minősített készleteknek pedig 30, illetve 55%-a. Néhány termelőszövetkezet a banki tanácsadás, közös konzultáció eredményeként arra az elhatározásra jutott — és ezt meg is valósította —, hogy év végén valamennyi meglévő készletét tartósnak minősíti, és arra bankhitellel kiegészített saját alapot képez. Különösen sok problémát okoz a gazdálkodásban, ha a szövetkezetek a készletekben levő saját felhasználásra szánt takarmányukra, műtrágyára, félkész hízó állatra nem tartálékolnak megfelelő alapot. Előfordul az is, hogy a takarmányt értékesítik és a következő évben magasabb áron visszavásárolják. Az ilyen gyakorlat csak látszólag, átmenetileg nyújt megoldást, hosszabb távon kifejezetten hátrányos és számottevő — egyébként elkerülhető — többletköltséget jelent.

A hitelkapcsolatok évről évre való növekedését eredményezte még, hogy fokozatosan nőtt a termelőszövetkezeteknél év közben kifizetett *munkadíj* és annak *színvonala*. Ez törvényszerű, és mindaddig nem okoz problémát, míg a személyes jövedelem növekedési üteme összhangban van a népgazdaság élet-színvonal-politikájával, az üzemi jövedelem alakulásával, valamint a felhalmozási szükséglettel. Az életszínvonal-politika érvényesülését az állam a személyes jövedelmek differenciáltan progresszív adóztatásával (termelőszövetkezeteknél jövedelemnövekmény-adó) igyekszik megteremteni. Ez nem jelenti azonban azt, hogy az állam egyben garantálja is a megfelelő szintű személyes jövedelem tömegét vagy színvonalát, azt csak a termelőszövetkezet garantálhatja a ténylegesen megtermelt bruttó jövedelem felosztása során. A szövetkezeti jelleg alapvető ismérve, hogy csak annyi jövedelmet lehet elosztani, amennyit a szövetkezet megtermelt. Ezt az elvet igyekszik a bank érvényesíteni a hitelkapcsolatok során, amikor év közben olyan munkadíjtömeg (és színvonal) kifizetését hitelezi, mely összhangban áll a megtermelt bruttó jövedelemmel és megteremti a felhalmozás—fogyasztás kialakult szükséges arányait. Egy szóval: a hitelfedezet mértékéig hitelez.

A TERMELÉSFEJLESZTÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ HITELKAPCSOLATOK ALAKULÁSA

Az utóbbi években volumenében jelentősen nőtt, összetételében is változott a *beruházásokkal* összefüggő hitelkapcsolat. A hitelkapcsolatok alakulását abból a szempontból vizsgálom, hogy az mennyiben felelt meg a népgazdasági követelményeknek (egyensúly, hatékonyság stb.) és mennyiben segítette elő a termelőszövetkezeteknél a magye természeti és közgazdasági adottságaihoz jobban igazodó termelésszerkezet kialakítását.

Korábban már említettem, hogy Borsod megye jelentős rét- és legelőterülettel rendelkezik, ami kedvező lehetőséget nyújt a *szarvasmarha- és juh-tartás* fejlesztéséhez. Ezzel a lehetőséggel éltek is a termelőszövetkezetek, amit bizonyít az is, hogy az utóbbi 5 évben az építési beruházási volumen 33%-át fordították szarvasmarha- és juhférőhelyek létesítésére, amihez a saját erő és ártámogatás kiegészítéséül az építési beruházási hitellel lehetőség 35%-át használták fel. A *sértéstartásra* a megye adottságai csak kisebb mértékben alkalmasak, ezért az összes beruházáson belül a sertésférőhely-építés (az is döntően re-

A BERUHÁZÁSI HITELKAPCSOLATOK ALAKULÁSA

3. táblázat

Év	Összes beruházás		Az összes forráson belül a hitel aránya, %	Fejlesztési hitel- esedékesség a fejlesztési alap %-ában
	millió Ft	az előző év %-ában		
1972.	407	80	13,4	65
1973.	505	124	18,3	32
1974.	664	131	15,6	36
1975.	730	110	13,6	37
1976.	714	98	21,7	68

konstrukció) aránya csupán 4%, amelynek a fele két társulásban épített szakosított telepre korlátozódik. Új nagyobb telepek építésére a jövőben nem lehet számítani, elsődleges feladat a megyében a megfelelő férőhelyek korszerűsítése, az üzemelés gazdaságosságának, hatékonyságának fokozása.

A szarvasmarha- és juhágazat fejlesztése, annak gazdaságossága sürgetően veti fel a meglevő *gyepterület* hatékonyabb felhasználását. Meg kell teremteni a gyeptermeles és hasznosítás alapvető feltételeit. A szabad legeltetést fokozatosan fel kell számolni, a legelők stabil és mobil berendezéseit az adottságoknak megfelelően, célszerűen kell kiválasztani.

A juhágazat fejlesztését gátolja az a körülmény, hogy a férőhelyek építéséhez nincs elfogadható, olcsó típusú, a drága típusú tervek a juhtartó gazdaságok véleménye szerint szakmai szempontból is kifogásolhatók. Ugyanakkor a célnak megfelelő, viszonylag olcsó bekerülési költségű egyedi tervek alkalmazására általában nem adnak engedélyt, az így építkező szövetkezetek elesnek a 40%-os beruházási ártámogatástól. A juhágazat exportlehetősége sürgeti a juhhodályok típusútervének felülvizsgálatát.

A megye északi fekvése, a növények átlagosnál későbbi beérése szükségessé tette, hogy a gazdaságok jelentős mértékben bővítsék *tároló- és szárítókapacitásaikat*. Az utóbbi öt évben erre a célra fordították az összes beruházási forrásaiknak 27%-át, hitelforrásaiknak pedig 44%-át.

A beruházási hitelkapcsolatok alakulását a 3. táblázat mutatja. A termelőszövetkezetek beruházási hitelkapcsolata zavartalan volt, a hiteligények a hitellel szemben támasztott hatékonysági és egyéb feltételeknek megfeleltek.

Néhány esetben azonban az üzemelés problémái, helyenként hiányosságai miatt nem teljesültek az ígért hatékonysági mutatók. Például a sertéshizlalás önköltségi mutatói, az egy tehénre jutó átlagos tejhozam stb. Bár az utóbbi két évben és különösen 1977-ben a tejhozam alakulásában az ösztönzők (tejtérítésesítési prémium) hatására kedvező tendenciák tapasztalhatók, lehetőség van arra, hogy megyei átlagban elérjék a 3000 liter/tehén átlaghozamot. A többlet tejtérítésesítés következtében jelentős összegű bevételhez jutnak a gazdaságok a tejtérítésesítési prémium révén is.

A hitelkapcsolatok alakulásának elemzése során szándékosan nem tértem ki néhány olyan témára, amelynek megítélése körül viták vannak. Ezek közé sorolom azt a felvetést, hogy a bank a fejlesztési hitelek visszafizetésének fedezetül miért nem fogadja el az amortizációból képzett, illetve jövőben képzendő *beruházási pénzeszközt*. Részletesebb kifejtés nélkül megjegyzem, hogy azokkal értek egyet, akik a beruházási hitelek hatékonysági követelményét

helyezik előtérbe. A hitellel megvalósult beruházásoktól legalább annyit el kell várni és el kell érni, hogy a pótlási alapon felül legalább annyi tiszta jövedelmet realizáljanak, amennyi fedezetet nyújt a hitelek visszatérítésére. Véleményem szerint a jelenlegi finanszírozási rend felel meg a népgazdaság és a szövetkezetek érdekeinek is, többek között ezért nyújt a hitelpolitika a mezőgazdasági nagyüzemek beruházásaihoz preferált lejáratot. Más népgazdasági ágban a hosszú lejáratú hitelek maximális lejárata 8–10 év, a mezőgazdaságban az ilyen hitel lejárata — a beruházás nyereségből való megtérüléséhez igazodóan, a fejlesztési alap leterheltségétől függően — 15 évig terjedhet, és általában az álló- és forgóeszközigényes fejlesztések preferált (2–3%-kal alacsonyabb) kamatkondícióban részesülnek.

Кредитные связи производственных кооперативов параллельно с ростом их производства расширились, по объему значительно возросли и в области Боршод сформировались соответственно производственным условиям. Поэтому автор глубоко анализирует взаимосвязь, характерную как для краткосрочных кредитов производства, так и развития.

Die Kreditmöglichkeiten der LPG im Komitat Borsod haben sich gleichlaufend mit der Produktionserhöhung ereitert, das Kreditvolumen hat sich bedeutsam erhöht und den Produktionsverhältnissen gemäss entwickelt. In der Behandlung wurden auf die kurzfristigen Produktions-sowie auf die Entwicklungskredite gleichsam kennzeichnende kausale Zusammenhänge ausführlich analysiert.

The credit relations of agricultural co-operatives have expanded and in their volume significantly increased parallel with the increment of their production and in Borsod county have developed in accordance with the production conditions. Therefore the author analyses thoroughly the causal relations, characteristic ones of short-term development as well as of short-term production credits.

ÉRDEKES...

Kanadában a *Drosophila* törzshöz tartozó legyeket fogják felhasználni a repülőtéri ellenőrzéskor a *robbanóanyagok és kábitószer*ek felderítéséhez. A kanadai vámhatóság vezető munkatársai közölték, hogy az új eljárás bevezetésénél Nikuesi Takeo japán genetikus kutatásait használják fel. Neki sikerült olyan *Drosophila* legyeket kitenyésztenie, amelyek az említ-

tett anyagok leggyengébb szagára is reagálnak. Ennek következtében a csempészáru legkisebb mennyisége is felderíthető az utasok poggyászában. A legyek felhasználása a vámenőrzésben lényegesen egyszerűbb, olcsóbb és hatékonyabb is lesz, mint a kutyák és elektronikus berendezések eddigi alkalmazása.

A BERUHÁZÁSI HITELKAPCSOLATOK ALAKULÁSA

3. táblázat

Év	Összes beruházás		Az összes forráson belül a hitel aránya, %	Fejlesztési hitel-csedékeség a fejlesztési alap %-ában
	millió Ft	az előző év %-ában		
1972.	407	80	13,4	65
1973.	505	124	18,3	32
1974.	664	131	15,6	36
1975.	730	110	13,6	37
1976.	714	98	21,7	68

konstrukció) aránya csupán 4%, amelynek a fele két társulásban épített szaksított telepre korlátozódik. Új nagyobb telepek építésére a jövőben nem lehet számítani, elsődleges feladat a megyében a megfelelő férőhelyek korszerűsítése, az üzemelés gazdaságosságának, hatékonyságának fokozása.

A szarvasmarha- és juhágazat fejlesztése, annak gazdaságossága sürgetően veti fel a meglévő *gyepterület* hatékonyabb felhasználását. Meg kell teremteni a gyepterelés és hasznosítás alapvető feltételeit. A szabad legeltetést fokozatosan fel kell számolni, a legelők stabil és mobil berendezéseit az adottságoknak megfelelően, célszerűen kell kiválasztani.

A juhágazat fejlesztését gátolja az a körülmény, hogy a férőhelyek építéséhez nincs elfogadható, olcsó títusterv, a drága títusterv a juhtartó gazdaságok véleménye szerint szakmai szempontból is kifogásolhatók. Ugyanakkor a célnak megfelelő, viszonylag olcsó bekerülési költségű egyedi tervek alkalmazására általában nem adnak engedélyt, az így építkező szövetkezetek elesnek a 40%-os beruházási ártámogatástól. A juhágazat exportlehetősége sürgeti a juhdórályok títustervének felülvizsgálatát.

A megye északi fekvése, a növények átlagosnál későbbi beérése szükségessé tette, hogy a gazdaságok jelentős mértékben bővítsék *tároló- és szárítókapaacitásokat*. Az utóbbi öt évben erre a célra fordították az összes beruházási forrásaiknak 27%-át, hitelforrásaiknak pedig 44%-át.

A beruházási hitelkapcsolatok alakulását a 3. táblázat mutatja. A termelőszövetkezetek beruházási hitelkapcsolata zavartalan volt, a hitel igények a hitellel szemben támasztott hatékonysági és egyéb feltételeknek megfeleltek.

Néhány esetben azonban az üzemelés problémái, helyenként hiányosságai miatt nem teljesültek az ígért hatékonysági mutatók. Például a sertéshizlalás önköltségi mutatói, az egy tehénre jutó átlagos tejhozam stb. Bár az utóbbi két évben és különösen 1977-ben a tejhozam alakulásában az ösztönzők (tejtértesítési prémium) hatására kedvező tendenciák tapasztalhatók, lehetőség van arra, hogy megyei átlagban elérjék a 3000 liter/tehen átlaghozamot. A többlet tejtértesítés következtében jelentős összegű bevételhez jutnak a gazdaságok a tejtértesítési prémium révén is.

A hitelkapcsolatok alakulásának elemzése során szándékosan nem tértem ki néhány olyan témára, amelynek megítélése körül viták vannak. Ezek közé sorolom azt a felvetést, hogy a bank a fejlesztési hitelek visszafizetésének *fedezetéül* miért nem fogadja el az amortizációból képzett, illetve jövőben képződő *beruházási pénzeszközt*. Részletesebb kifejtés nélkül megjegyzem, hogy azokkal érték egyet, akik a beruházási hitelek hatékonysági követelményét

helyezik előtérbe. A hitellel megvalósult beruházásoktól legalább annyit el kell várni és el kell érni, hogy a pótlási alapon felül legalább annyi tiszta jövedelmet realizáljanak, amennyi fedezetet nyújt a hitelek visszatérítésére. Véleményem szerint a jelenlegi finanszírozási rend felel meg a népgazdaság és a szövetkezetek érdekeinek is, többek között ezért nyújt a hitelpolitika a mezőgazdasági nagyüzemek beruházásaihoz preferált lejáratot. Más népgazdasági ágban a hosszú lejáratú hitelek maximális lejárata 8–10 év, a mezőgazdaságban az ilyen hitel lejárata — a beruházás nyereségből való megtérüléséhez igazodóan, a fejlesztési alap leterheltségétől függően — 15 évig terjedhet, és általában az álló- és forgóeszközigényes fejlesztések preferált (2–3%-kal alacsonyabb) kamatkondícióban részesülnek.

Кредитные связи производственных кооперативов параллельно с ростом их производства расширились, по объему значительно возросли и в области Боршод сформировались соответственно производственным условиям. Поэтому автор глубоко анализирует взаимосвязь, характерную как для краткосрочных кредитов производства, так и развития.

Die Kreditmöglichkeiten der LPG im Komitat Borsod haben sich gleichlaufend mit der Produktionserhöhung ereitert, das Kreditvolumen hat sich bedeutsam erhöht und den Produktionsverhältnissen gemäss entwickelt. In der Behandlung wurden auf die kurzfristigen Produktions-sowie auf die Entwicklungskredite gleichsam kennzeichnende kausale Zusammenhänge ausführlich analysiert.

The credit relations of agricultural co-operatives have expanded and in their volume significantly increased parallel with the increment of their production and in Borsod county have developped in accordance with the production conditions. Therefore the author analyses thoroughly the causal relations, characteristic ones of short-term development as well as of short-term production credits.

ÉRDEKES...

Kanadában a *Drosophila* törzshöz tartozó legyeket fogják felhasználni a repülő-téri ellenőrzéskor a *robbanóanyagok és kábitószer*ek felderítéséhez. A kanadai vámhatóság vezető munkatársai közölték, hogy az új eljárás bevezetésénél Nikucsi Takeo japán genetikus kutatásait használják fel. Neki sikerült olyan *Drosophila* legyeket kitenyésztenie, amelyek az említ-

tett anyagok leggyengébb szagára is reagálnak. Ennek következtében a csempe-száru legkisebb mennyisége is felderíthető az utasok poggyászában. A legyek felhasználása a vámenőrzésben lényegesen egyszerűbb, olcsóbb és hatékonyabb is lesz, mint a kutyák és elektronikus berendezések eddigi alkalmazása.